

Duurzaamheidsdoelstelling 15: duurzaam landgebruik

Wervel bracht in een brochure 17 pioniers agroforestry samen. Daartoe werkte Wervel vier jaar samen met een dertigtal agroforestry-partners uit 17 EU-landen. De opgebouwde ervaringen en innovaties mondden uit in een rijke bron van inspiratie: (Engelstalig) 10 fiches goede praktijken en 46 innovatiefiches. Samen met ILVO Vlaanderen en Bioforum Vlaanderen bundelde Wervel nadien 17 portretten van bioboeren over agroforestry. Het resultaat is de brochure "Bomen voor veerkracht: bioboeren over agroforestry" uit 2017.

www.wervel.be/downloads/Bomen-voor-veerkracht-Bioboeren-over-Agroforestry_Brochure_Web.pdf

We vragen aan Jeroen Watté van Wervel waarom die brochure gemaakt en gepubliceerd werd.

Eén van de 'corebusiness' elementen van de sociaal-culturele beweging Wervel is om pioniers samen te brengen omdat ze open minded zijn. In het kader van een Europees project konden we vier jaar lang met een netwerk van academische spelers en aantal NGO's (27 partners uit 15 landen) vier jaar rond agroforestry werken. Onze rol hierbij als sociaal-culturele beweging, pioniers met elkaar in verbinding brengen, is zelden de rol van academici. Die zitten meestal gevangen in het monofactorieel kijken naar de realiteit. Europa maakt meer en meer van transdisciplinariteit een noodzaak waardoor het voor ons gemakkelijker is geworden om in een Europees project te geraken. Transdisciplinariteit betekent dat de vraagstelling voor onderzoek mede vanuit de basis bepaald wordt.

Heel veel praktische kennis zit bij de boeren zelf. Pioniers doen vaak dingen die op het eerste zicht en volgens de tekstboeken nonsens zijn maar wel werken.

Wervel zoekt specifiek die pioniers op en probeert hen niet alleen met elkaar in contact te brengen (waar de brochure een uiting van is) maar probeert ook interesse aan te wakkeren bij academici. Om na te gaan hoe het eigenlijk werkt, waarom het werkt terwijl het niet zou mogen werken. Toch niet volgens wat standaard landbouwonderwijs aanleert.

Jeroen is zelf, samen met collega's, naar die boeren gegaan.

Zijn motivatie zit voor een groot deel bij de overtuiging dat agroforestry, bomenlandbouw zeg maar, wat in de vergetelheid is geraakt in onderzoek omdat men zich in onderzoek met specialisatie en schaalvergroting is gaan richten op monocultuursystemen.

Kenmerkend aan agroforestry is dat het een combinatie maakt van bosbouw enerzijds, het boomelement in het landbouwsysteem, de gewassen en de vee component anderzijds en probeert die samen te brengen, zich inspirerend op natuurlijke ecosystemen waar die componenten ook samen komen.

De monocultuur systemen hebben een realiteit miskend waar we nu de grenzen van zien. Het humusgehalte is achteruit gegaan, de weerbaarheid van de landbouwbodems tegen klimaatverandering, hitte, waterpieken, enz. De bomen terugbrengen in onze landbouwsystemen is een belangrijk instrument om die achteruitgang terug te draaien.

Het einddoel van Wervel past helemaal in SDG 15, een duurzaam landgebruik: een rechtvaardige en verantwoorde, gezonde landbouw helpen realiseren.

Efficiënt ruimtegebruik is nodig als we met meer op de planeet zullen leven. Maar als je dat zegt, moet je opletten dat je niet in een productivistisch discours vervalt: zoals 'laat ons elke laatste kilo uit elke laatste hectare halen ten koste van alles'. Agroforestry is interessant omdat het een gevestigde waarde doorprijkt: je kan namelijk wel tegelijk voedsel produceren en het klimaat herstellen of de biodiversiteit vooruithelpen. Velen denken dat door specialisatie en intensivering de productie per hectare toeneemt. Storend hierbij is dat intensief en extensief gebruikt worden zonder te verduidelijken waarover het gaat. Bij "intensieve veeteelt" bvb. gaat het om kapitaalsintensivering: heel dure stallen waar boeren met miljoenenleningen aan vast zitten voor tientallen jaren. "Intensieve landbouw" heeft een slechte connotatie omwille van vervuiling, en is vaak juist arbeidsextensief en ecologisch extensief: maakt weinig gebruik van arbeid en ecologisch kapitaal, integendeel: vernietigt juist arbeid en natuur. Agro-ecologische intensivering - waarvan agroforestry een voorbeeld is, benut het aanwezige ecologische kapitaal zonder het te vernietigen...en creëert werkgelegenheid. Het is bovendien een kennisintensieve vorm van landbouw. "Intensieve landbouw" op zich is dus een heel hol begrip.

Als sociaal-culturele beweging ziet Wervel agro-ecologie niet enkel als een set van praktijken en theorie maar ook als een aspect van sociale strijd.

Boeren zitten in een dwangbuis, gevat tussen toeleveranciers en afnemers die zich ooit in coöperaties hebben verenigd, maar zich nu als multinationals gedragen. Groeidwang lijkt de enige uitweg. Agroforestry helpt de autonomie van de boer op te krikken: hij wordt minder afhankelijk van toeleveranciers. Bvb. door zijn eigen meststof te produceren met agro-ecologische en gemengde landbouw, waar dieren een rol in hebben, maar niet alleen dieren of alleen gewassen. Aan de

afzijdige kunnen boeren dichterbij de consument -wij spreken liever van 'eters'- komen. Wervel pleit om verder te gaan dan pure markttransacties. Waar Wervel naartoe wil is dat we meer ecologische en gelokaliseerde, op eerlijke verhoudingen gebaseerde voedselvoorziening hebben. Samen daarmee gaat ook een ander taalgebruik. We inspireren ons daarmee op de 'commons'. Stappen in die richting vinden we bij community supported agriculture, dat vaak door boeren gestart wordt, maar het kan ook evolueren naar eters die zich verenigen en een boer gaan zoeken in loondienst.

De omzeiling via alle soorten korte keten initiatieven die er zijn, hoeveverkoop tot en met community supported agriculture is het omzeilen van het pure marktdenken. Het is meer behoeftegestuurd. Waar hebben een groep eters behoefte aan? Zeker aan diversificatie: zoveel mogelijk diverse groenten, fruit, een 'one stop shop'. Zo kom je ook bij de bomenlandbouw uit...

Redactie: Jon Goubin, Socius